

De
vocabulorum Umbricorum fictione

scripsit

Dr. A. F. Zeyfs.

Partic. I.

§. 1.

Quod multi fecerunt, qui diligenter inquisiverunt in linguarum indolem, ut cum herbis eas compararent, id a natura earum non videtur esse alienum. Nam ut herbae naturali necessitate ita oriuntur e terra, ut ex legibus natura sibi insitis suis se seminibus exserant et evolvant, sic unum universi populi ingenium hoc efficit, ut ex radicibus ex certis legibus in animis hominum natura insculptis lingua gignatur. Quod vero dico de inventis verborum radicibus, id prorsus non ita dico, ut principio fuerint nudae radices, postea verba ex iis formata, nam nullae unquam fuerunt verborum radices, quae nihil aliud essent nisi radices, verum quaecunque verborum radix ficta est, ea ita ficta est, ut aut ipsa esset verbum primitivum, aut pars eius principalis. Fieri enim non potest, quin mens humana, etiamsi forma radice utatur, tamen cuius ea sit verborum generis, eius ipsius habitu aliquo modo declaret, ex quo illud efficitur, ut, quicquid videtur formam habere atque speciem nuda alicuius verbi radice, id reapse non radix sit, sed vocabulum. Radices vero aut ex singulis aut ex pluribus constant elementis, quibus certissimum est inesse vim quandam propriam et impressam esse ipsa natura eam significationem, quae quam sit vera non possit nisi naturali sensu neque percipi neque iudicari. Elementa igitur quum partes sint, quibus continetur quodque vocabulum, in notione illis subiecta huius necesse est positam esse significationem. Quod quamquam iam Plato cognitum habuit, qui in Cratylo (p. 424—427.) Socratem de ea re facit disputantem, tamen quae summa confecta est ex quaestionibus omnibus de vi et notione elementorum propria institutis, ea tam est dubia et incerta, ut quaerentibus nobis de vocabulorum fictione non ab illa, sed ab ipsis verborum radicibus sit proficiscendum. Triplicis autem eae radices videntur esse generis. Et unum quidem genus est interiectionum, quas, quamquam a principio sunt animi sensus significationes ita non quaesitae, ut nihil aliud videantur esse nisi soni, quos vehementiore aliquo sensu commota etiam bruta edant animalia, tamen certas notiones continere existimandum est, propterea quod non solum ex elementis constant tam certis et tam certam vim habentibus, ut proprie demonstrent ea, quae significari ac declarari volumus, sed etiam in pari animi affectu non commutan-

tur. Alterum genus est verbalium radicum, ex quibus nata sunt vocabula fere omnia, quibus aliqua subiecta est notio, id est verba, adiectiva, substantiva, pleraque adverbia, et ita nata sunt, ut alia ex aliis manaverint. Earum radicum altera pars orta est *ὀνοματοποιία*, quae proprie dicitur, sive sonorum a natura prosectorum imitatione, altera eaque maior *ὀνοματοποιητικῶν*, quae per translationem verbi vocatur, id est ea ratione, quae ad illorum *ὀνοματοποιητικῶν* sive facticiorum similitudinem quodammodo accedit; verissime enim dici potest, quodcunque verbum inventum sit, id qui invenerit non suo iudicio aut sua sponte invenisse, sed necessitate quadam naturali sibi sensu allata, quae id valeret, ut, quod animo concepisset, id verbo quasi imagine exprimenti apta atque idonea elementa ultro occurrerent. Tertium genus est pronominalium radicum, ex quibus orta sunt vocabula fere omnia, quibus nihil aliud redditur nisi aliqua rerum forma, id est numeralia nomina, pronomina, adverbia pronominalia, pleraque praepositiones et coniunctiones. Vulgo eae quidem radices genitis nominibus natae esse existimantur, propterea quod fieri non possit, ut is, qui gerat alicuius personam, ei antecedit, cuius sustineat personam, pronomina autem, quae eorum sit vis et natura, pro nominibus sint; sed quum quas res ab externa specie, quae sensibus percipitur, nomina denotent, eas pronomina ita declarent, ut, quales sint, qua sint forma et ratione, significant, quaeritur omnino, num omnia pronomina fictis demum nominibus orta sint. Sunt etiam, ut Gerland. (de linguae graecae dativ. singul. Marburg. 1859. p. 31—34.) et Th. Benfey (in act. eruditorum, quae Kuhn. edit, vol. 9. p. 121.), qui negent fieri posse, ut ulla lingua vocabula habeat, quibus a principio nihil aliud notatum sit nisi aliqua rerum forma. Pronomina igitur ut iam veteres Indorum grammatici a verbalibus radicibus duxerunt, sic illi partim nomina fuisse dixerunt, quorum vis ita esset attenuata atque imminuta, ut in pronomina converterentur, partim, maxime demonstrativa, ex verbis, quorum vis esset deminuta, exstitisse. At non solum ipsae radices pronominales eiusmodi explicationis novitati adversantur atque repugnant, sed ne est quidem, cur neges has, quamvis mira prae multitudine verbalium radicum earum sit paucitas, tamen neque genere ab illis differre neque simili illis modo ex mente humana ultro esse profectas.

Proximum est, ut explicemus, qua ratione ex radicibus verba fingantur. Ea omnino duplex est. Primum enim ab iis verba ducuntur additis aut litteris aut syllabis (*παραγωγᾶς*), quibus aliqua quidem ex parte significatio earum circumscribitur et definitur, tantum autem abest, ut immutetur aut novetur, ut quaecunque verba ex eadem radice nata sunt, (quae a Graecis vocantur *σύντοιχα* sive *σύνζυγα*, a Romanis coniugata sive congenerata), ea etiam significationis eius communione sint sociata. Ad originem igitur vel speciem (*εἶδος*) bifariam vocabula natura sunt dispersita, in primitiva sive principalia (*πρωτότυπα*) et derivata (*παραγωγά*). Deinde componendis verbis nova verba formantur, ex quo sequitur, ut ad formam vel potius ad figuram (*σχῆμα*) omne genus vocabulorum describendum sit in simplicia (*ἁπλᾶ*) et composita (*σύνθετα*), quibus ea accedunt, quae sunt a compositis ducta, *παρασύνθετα* vel, ut cum nostratibus loquar, decomposita.

A. De radicibus verbalibus et verbis primitivis.

Linguae umbricae radices verbales fere omnes monosyllabae sunt et aut vocali terminantur, ut gna sive gno (gnoscere), hā (tenere), spā, sta (stare), ai¹), e sive i (ire), vei (vehere) ex yeh ita ortum, ut abiecta consonante extrema antecedens e produceretur, śi, pō (bibere)²), fu (esse), kũ sive gō (plenum esse,

- 1) Ut māgior, pulġġium, Sġgia vocabulorum gutturali littera abiecta factum est, ut antecedens vocalis brevis produceretur et i vocalis in j semivocalem verteretur, ita ut mājor, pulġjum, Sġja orirentur, sic latinum ajo gutturali littera, quae in nġgio servata est, abiecta ex āgio natum eiusque verbi radicem ag eandem esse, quam sanscriticam ah (dicere), exploratum est. Non multo aliter Aufrecht. et Kirchhoff. aitu umbricum ex a-i-tu (ling. Umbric. monument. Vol. I. p. 19.) et aj radicem extrito h ex ahj ortam esse (ling. Umbric. monum. Vol. II. p. 401.) dixerunt; at idem in eo ipso, quod putaverunt eandem esse vim huius umbrici verbi, quam illius latini, vehementer erraverunt. Nam quum omnibus locis, quibus hoc verbum invenitur, dicendi notio non convenit, tum maxime VI. b, 18. cum I. a, 17—19. collatum obstat, quominus hanc eius verbi significationem esse probemus. Etenim ea, quae VI. b, 5—6. his verbis praescripta sunt: „fetu Fisovi Sansi ociperi Fisiu, totaper Ijovina,“ i. e. facito Fisovio Sancio pro ocri Fisiu, pro civitate Igvina, VI. b, 18. haec sequuntur: „Capif purdita dupla aitu, sacra dupla aitu,“ i. e. capides porrectas duplas — to, sacras duplas — to, quo loco duplae capides postulantur propterea, quod VI. b, 5—6. imperatum est, ut et pro ocri Fisiu et pro civitate Igvina sacra fiant. Pro iis illo loco primae tabulae, qui huic respondet, I. a, 17—19. haec scripta sunt: „Fisuvi fetu, ukriper Fisiu fetu kapif purtitaġ, sakref; etraf purtitaġ, etraf sakref totaper Ikuvina,“ i. e. Fisovio facito, (et quidem primum) pro ocri Fisiu facito capides porrectas, sacres; (deinde) alteras porrectas, alteras sacres pro civitate Igvina. Cuius loci sententiam quum assecuti non essent Aufrecht. et Kirchhoff. (ling. Umbr. monument. Vol. II. p. 207—209.), non solum quid valeret iteratum etraf et qua de causa separatim esset totaper Ikuvina ab ukriper Fisiu, non intellexerunt, sed etiam quod verbum, ex quo penderent kapif purtitaġ, sakref, etraf purtitaġ, etraf sakref accusativi, non posset neque ex iis suppleri, quae antecedunt, neque ex iis, quae sequuntur, sculptoris errore aitu, quod VI. b, 18. legeretur, hoc loco, qui illi responderet, excidisse putaverunt. At quid potest esse tam apertum tamque perspicuum, quum huius loci membra sic, ut ante dixi, distinximus atque interpretati sumus, quam ex iis quidem, quae antecedunt, ad etraf purtitaġ, etraf sakref accusativos cogitatione esse fetu supplendum, sed, quum I. a, 17. in verbis: „Fisuvi fetu, ukriper Fisiu fetu kapif purtitaġ, sakref“ is imperativus his positus sit, ubi satis erat semel posuisse, nihil fuisse causae, cur post etraf purtitaġ, etraf sakref, quos accusativos itidem ex eo pendere necesse est, tertio poneretur. Iam vero si horum locorum sic explanatorum facta erit comparatio, quum alter alteri respondeat, dubitari non poterit, quin, quod illic fetu imperativo, id hic aitu verbo significetur. Quodsi aitu et fetu synonyma sunt, tantum abest, ut in illo dicendi insit notio, ut, quod universe fetu, id proprie aitu imperativo praecipiat.
- 2) Ab hac radice ductum est puni sive poni, cuius ad significationem explorandam ab his locis ordiendum est:
I. a, 4. vatuva ferine feitu, heris vinu, heri puni. = VI. a, 57. heri vinu, heri poni fetu.
I. a, 22. vatuva ferine feitu, heri vinu, heri puni. = VI. b, 19—20. herie vinu, herie poni fetu.
I. b, 6. heris vinu, heris puni feitu. = VI. b, 46. heri vinu, heri poni fetu.
II. b, 9—10. heri puni, heri vinu fetu.
Nam quum inter omnes constet heris, heri, herie particulas umbricas idem valere, quod

ventrem ferre)³⁾, tũ (complere), aut consonante, ut krap sive grab (colere, venerari)⁴⁾, pif sive bif (speculari), trif sive tref (habitare)⁵⁾, skrēh (scribere) pro skref, ah (agere) pro ag, uh sive oh (augere) pro ug sive og, reh (regere) pro reg posita, tag (tangere), teik sive deik (dicere), fik (figere), pak (pa-

vel latinum, puni sive poni neque, ut Lanzius et Grotendus voluerunt, panem significare potest, de qua interpretatione iam C. O. Mueller. in act. eruditor. Göttingens. 1838. part. 7. p. 62. recte dubitavit, neque tus, quod placuit Aufrecht et Kirchhoffio, qui hoc substantivum a pũ (purgare) ducentes in ling. Umbr. monument. Vol. II. p. 179. et 415. cum sanscritico pavana (tus) comparaverunt, quandoquidem eius, qui rem divinam faciebat, arbitrio vix poterat permitti, ut pro vino panem aut tus sacrificaret, propterea quod harum rerum neutra vini loco esse poterat. Nusquam igitur, etsi sexcentis locis apud Romanos de ture et vino sacrificando mentio fit, ut vel ture vel vino diis supplicetur, praecipitur, sed ubique, ut ture et vino. Accedit, quod Umbri tus eodem nomine, quo Romani, notabant, nam quae I. b. 20. leguntur, tures et pure, pro quibus VI. b. 56. peracris sacris scripta sunt, turibus et igne cum Grotefendo interpretari equidem non dubito. Quapropter necesse est puni sive poni tale liquoris genus fuerit, ut vini loco posset esse in re divina facienda. Eius autem generis quum maxime mulsum et lac fuerint, quaeritur, utrum puni sive poni dicatur. Illud Huschkius in tabul. Iguvin. p. 135. probavit, at mihi hoc placet. Nam poni quum ad pō revocandum sit, quae radix Graecorum, Romanorum, apud quos pō-culum, pō-tare, pō-tor inveniuntur, Lituorumque, qui compotorum circulum pota dicunt, communis est eademque, quae Indorum pā (bibere), primo quidem, ut posca Romanorum escae opposita, omnem potionem significavisse videtur, sed mox, quum pē-nas lituanico, quod a pī pō radici propinquo ductum est, lac notetur idemque pajas sanscritico et poi afghanico, de quibus nominibus Pott. Quaest. Etymol. Vol. I. p. 188. disseruit, aequae atque haec nomina illam generalem notionem in hanc singularem et propriam mutavisse.

- 3) Ab hac radice umbricae latinaeque et graecae linguae, in qua *ῥῶ* et *ῥῶτο* gravidam esse significat, communi ducta sunt umbricum adiectivum ku-miaf sive go-mia (incipientes), latinum gũ-mia (proprie plenus cibi, deinde heluo, natus abdomini suo), graeca *ῥῶ-μῆς* et *ἑγ-ῥῶτορ*. Quod quamquam iam Lanzi. perspexerat, qui (Saggio di ling. Etrusc. Vol. II. p. 716 et 816.) praeclare hanc rem explicavit, tamen non solum Grotend. (Rudim. ling. Umbr. Partic. III. 20.) ad alia aberravit, sed etiam Aufrecht. et Kirchhoff. (ling. Umbr. monument. Vol. I. p. 73.).
- 4) Radix krap sive grab (colere, venerari), a qua ortum est krap-uvio sive grab-ovio (venerandus, sanctus), id quod me docuit I. G. Cuno, eadem est, a qua profectum est hibernicum crabham (venerari) et crabhadh sive crabhachd (veneratio), de quibus vid. O'Reilly lexic. hibernico-anglic.
- 5) Umbrorum trifu sive trefu Romanorumque tribus a numero ternario ita duci solent, ut aut, ut a Passovio et Freundio in lexicis suis, cum *τρίπυς*, quod Aeoles pro *τρίπυς* dicebant, conferantur, aut, ut a Pottio in Quaest. Etymol. Vol. I. p. 111 et 217. et Vol. II. p. 441, quem secuti sunt Mommsen. in Ital. inferior. dialect. . 303. et Aufrecht. et Kirchhoff. in ling. Umbr. monument. Vol. I. p. 23 et 131. et Vol. II. p. 421, ex tribus numerali et bhũ (terra) sanscritico, quod a bhũ (esse) derivatum est, composita esse dicantur. Cuius opinionis quantus sit error, vel ex eo apparet, quod, ubicunque hoc vocabulum invenitur, non ternae tribus, sed singulae urbi opponuntur. Nam I. b. 16. = VI. b. 54. 58. 59. VII. a. 11. 12. 47. 48. urbi Tadinati tribus Tadinat opposita est et III. 25. et 30. urbi Iguvinae tribus Iguvina. Alia igitur ratio videtur esse ineunda, qua quae sit huius vocabuli origo investigari possit. Et haec quidem posita est in comparandis cum eo cymrico tref sive treb (vicus, oppidum) et gaelico atrab (possessio, domicilium), quae quam attingant atreba (possidet, habitat) verbum gaelicum, facile intelligitur. Ut autem illud substantivum atrab huic verbo atreba propinquum est, sic tribui finitimum est Romanorum tribuere, quod quum illius verbi gaelici sit factitivum, principio aliquid proprium alicui tradere signi-

cisci), sak (sancire); put sive but (betere sive bitere), snat (viere, vincere)⁶⁾; fel (fellare), pel, vel, ol⁷⁾, hol (ferire, occidere)⁸⁾, kul (oc-culere)⁹⁾, mal (molere); em (emere), trem; ben (venire), gen (gignere), ven, stin, hon (occidere = sanscrit. han), pun (coniungere, consociare)¹⁰⁾; fer (ferre), nar (fluere)¹¹⁾,

ficat. vid. H. Ebel in act. eruditor. quae Kuhnus edit, Vol. 6. p. 422. sq. et Vol. 8. p. 241, qui egregie ostendit, in quam multis vocabulis, quae domum, vicum, oppidum significant, harum notionum facta sit commutatio.

- 6) Ab hac radice videtur profectum esse snato participium, e quo, quum to terminatio cum t, quod radicis est, concurreret, alterum t excidit. Nam conferendum est illud participium cum snathae, quo nomine hibernico ad Virgil. Eclog. 8. 64. in scholiorum codd. Laurentiano et Parisino vitta redditur, sive snáthe, ut scribit I. C. Zeuss. in Grammat. celtic. Vol. I. p. 142. Snato igitur vittatus significat, quod attributum esse, ubicunque legitur, vesklo nomini is non mirabitur, qui quod sacratum esse veteres vellent, id vitta redimisse reputaverit. Ex illo autem nomine, quod veteris est linguae hibernicae, in recentiore lingua cambrica praeposito y ysnoden (vitta) ortum est et abiecto s inceptivo noden (filum), quo comparando cum propinquo Romanorum nōdus et cum knoto, quod veteris linguae est, quae utebantur, qui superiorem Germaniam incolebant, in germanica lingua pro s, a quo haec radix initium capit, gutturalem litteram positam esse apparet.
- 7) Ol, quae umbrae radix in amb-ol-tu (ambulato) exstat, eadem est, quae latina ul, quae integra servata est in amb-ul-andi verbo et in ad-ul-teri nomine, quod in eandem syllabam cadit, in quam aus-ter. Patet igitur adulterum proprie eum esse, qui ad aliquem accedat, deinde eum, qui ad aliquam illiciti amoris causa accedat, aequae atque ar-bit-er proprie is est, qui accedit, deinde, qui ad aliquid videndum aut audiendum accedit. Eandem radicem u vocalis productione in ad-ūlo sive ad-ūlor, pro quo etiam ad-ōlor scribitur, auctam esse apparet.
- 8) Hol umbricum non, ut volunt Aufrecht. et Kirchhoff. (ling. Umbr. monument. Vol. I. p. 62 et 80. Vol. II. p. 408.), idem habendum est, quod sanscriticum hri = har (rapere), sed idem, quod sanscriticum hūl (ferire, occidere).
- 9) Ab huius verbi participio kutef (occulte) adverbium ductum est, quod Grotefend. (Rudiment. ling. Umbr. Partic. II. 21. omnibusque locis interpretationis suae) et, qui eum secuti sunt, Aufrecht. et Kirchhoff. (ling. Umbr. monument. Vol. II. p. 169. et 410.) caute adverbio reddiderunt. Quam interpretationem concedo equidem, quum a grammatica non possit impugnari, tum eo commendari, quod ad sacra Romani omne genus cautionis adhibebant. cf. Cic. de legg. 2. 9. fin. „caute vota reddunto.“ Sed tamen improbandam esse duabus de causis censeo. Nam primum kutef, quum omnibus locis tabularum aetate posteriorum taśes (tacitus) pro eo positum sit, idem fere, quod hoc, significare necesse est. Deinde probata illorum sententia non intelligitur, id quod senserunt Aufrecht. et Kirchhoff. (ling. Umbr. monument. Vol. II. p. 169.), cur cautio ad preces concipiendas semper necessaria alias ut adhibeatur postuletur, alias ea videatur haberi, qua commode possit supersederi, at pro ea illud praecipiat, ut preces fiant voce suppressa. Quam difficultatem qui remove sibi videtur ostendendo satis esse praesidii ad caute precandum in precatione suppressa voce facienda, is nescio an argutius expediat quam verius. Quapropter aliam mihi viam ingrediendam esse censeo. De kul autem radice satis est memorare Pott. Quaestion. etymolog. Vol. I. p. 227. et de l ante texitro haec exempla afferre: vutu (II. a, 39.), i. e. vultum, et muta (V. b, 2.), i. e. multa.
- 10) Umbrium pun (coniungere, consociare), a quo ductum est pun-ti (collegium), quod Aufrecht. et Kirchhoff. ling. Umbr. monument. Vol. I. p. 74. cum sanscritico pankti (sacerdotum conventu) comparaverunt, idem esse, quod cymricum pwn (aggregare), de quo conferendum est Owenii lexic., I. G. Cuno mihi exposuit.
- 11) Ab hac radice non solum sanscriticae, graecae, lituanicae, borussicae slavicarumque linguarum, sed etiam semiticarum communi Nar-is fluvii nomen manavit. Conferenda enim sunt cum eo, quae sunt ab eadem radice profecta, sanscriticum nāra (aqua), graecum νᾱρός sive νηρός (fluens, liquidus), neograecum νηρόν (aqua), itemque ex semitico nāhar (fluere) apper-

ur sive or (oriri), par (parere); es (esse). Paucae radices in duas consonantes cadunt, ut eisk (exigere), purk (poscere), terk (tergere), pars, sers (edere), vert (vertere). In tres autem nulla exitum habet nisi persk. Et bisyllabae in umblica lingua aequae atque in latina et graeca perpaucae sunt, ut akeq sive acers¹²⁾.

latus fluvius nāhar. Nec solum Νηρ-εὺς Graecorum nomen ab ea mutuatus est, sed etiam multi fluvii atque lacus et vici oppidaque eos attingentia, ex quibus haec satis est posuisse: praeter Nar-em Sabinorum illum Umbrorumque fluvium Narniam oppidum praeterfluentem etiam Naronem Dalmatiae fluvium, qui Naronam oppidum praeterlabitur, et „Narmalchan, quod significat regium flumen“ (Plin. H. N. VI. 26, 30.), fossarum ad committendum Tigridi Euphratem factarum maximam. Ad haec ex borussicis nominibus proferenda sunt Narrien, quod nomen est lacus Morungae oppido vicini, cui Po-narien vicus adiacet, et Narawne, quo nomine appellatur stagnum Liebstadio oppido propinquum, ex quo vicus finitimus nomen cepit Po-narmne, et quod prope Regiomontum situm est, Po-narth. Accedit ex lituanicis Narrus-Talluth, quo nomine notatur praedium Anschucke fluvio adiacens, quod idem superiore tempore Po-trimpen vocatum est, nunc autem vulgo Norkaiten nominatur; ex letticeis Narowa, nomen fluvii Estoniae, cui adiacet Narwa oppidum, ex polonicisque Narew fluvii nomen.

12) Quum pro sono illo Umbrorum proprio, quem superiore illi quidem aetate, quum patrum scribendi morem tenebant, peculiari q littera notabant, inferiore autem, quum romanis litteris utebantur, duabus litteris rs exprimebant, in plerisque verbis Romani aut d aut l ex eo ortum posuerint, Aufrecht. et Kirchhoff. in ling. Umbr. monument. Vol. I. p. 84. et Vol. II. p. 251. et 401. Akequnias sive Acersoniar nomen, quod est vici Iguvio finitimi, idem esse censuerunt, quod Aquiloniae, quod nomen est oppidi Frentani, quod osce Akudunniū nominatur, hodie autem Acedogna dicitur. At non solum in aliis dialectis italicis q umbrico simplex r respondet, ut pro aq umbrico et Volsci (cf. arpatitu in tabula Veliterna) et Romani ar posuerunt, quam antiquiorem ad praepositionis formam esse constat, sed etiam Umbri ipsi in aliquot verbis inter q et r fluctuaverunt, ut in illa ipsa praepositione aq, pro qua in compositis etiam ar legitur. Cf. arveitu (I. b. 6.) et arfertur (VI. a. 3. VII. b. 3.). Accedit, quod pro ars mahamo, quod VI. b. 56. scriptum est, I. b. 19. armamu invenitur, pro teqtu IV. 28. tertu, pro teqti erus, quod collato teqte eru (V. a. 7.) videtur legendum esse, II. a. 28. tertu erus, pro etuqtamu, quod I. b. 16. exstat, VI. b. 53. bis eturstahmu et VI. b. 55. cheturstahamu. Adde tribrisine (VI. a. 54.) ablativum eius substantivi, cuius nominativus est tribqisu (ternio), cuius quintam litteram in archetypo r, non q, esse Aufrecht. in act. erudit, quae Kuhn. edit, Vol. I. p. 278. perperam iudicat. Praeterea kage sive kagi stirpi, ut in latina lingua calare sive potius calere, unde dictae sunt calendae, et in graeca καλῆν, sic in hebraica kara respondet. Non ita multa sane haec sunt exempla, sed tamen non adeo nulla, ut probare liceat, quod Grotefend. in Rudiment. ling. Umbr. Partic. VII. 33. et Aufrecht. et Kirchhoff. in ling. Umbr. monument. Vol. II. p. 164. 174. 402. 420. pro certo sumpserunt, eodem chalcographi errore, quo I. b. 43. pro arviu esset scriptum aqviu, in iis omnibus r pro q positum esse. Imo vero probabilius videtur esse, Umbros ipsos si non in omnibus verbis efferendis, at in nonnullis ita inter q et r fluctuasce, ut etiam in scribendis iis utraque littera uti liceret. Quae quum ita sint, non dubito Akequnias sive Acersoniar nomen idem habere, quod Acerroniae, quod nomen fuit illius oppidi in Lucania siti, quod hodie Acerno dicitur. Accedit, quod Plin. H. N. III. 14. 19. Acerras memorat, quae Vatriae cognominabantur, oppidum Sarranatum, populi Umbrii. Idem nomen Acerrarum Acerroniae simillimum etiam aliis duobus Italiae oppidis fuit, quorum alterum, quod hodie Gerrha nominatur, in agro Insubrium Gallorum in Gallia transpadana, alterum, quod hodie vocatur Acerra, in Campania situm erat. Stirps autem, a qua haec nomina ducta sunt, non solum italicis dialectis, sed etiam graecae linguae, atque adeo semiticis linguis propria est. Nam hebraicum agar (colligere, conferre) idem est, quod graecum ἀγερ, unde ἀγείρω, ἀγορά, ἀγυρίς ducta sunt, ab eademque stirpe profecta sunt Romanorum acervus et acerra. Acersoniae igitur et Acerrarum nomina concionem significant, id quod perspexit Huschkius in ling. Ose. et Sabell. monument. p. 195. et in tabul. Iguvin. p. 239, qui in hoc uno erravit, quod Acersoniam appellativum nomen esse opinatus est.

Radices in *n* desinentes, quae in latina lingua *d* addito auctae sunt, cuius rei manifestum exemplum latinum *tend* est cum sanscritico *tan* et graeco *τεν* comparatum, apud Umbros illa accessione carent, ut *pen* (pendere) et *ten* (tendere).

Ex his radicibus verbalibus stirpes verborum oriuntur aut ita, ut non mutantur, aut ita, ut addita aut vocali, aut consonante, aut syllaba augeantur et amplificentur.

1, Ex vocalibus autem

a, a radicibus additur, quo modo eae stirpes formantur, quae apud Romanos primam, quae dicitur, declinationem sequuntur, ut *krema* (cremare), *seka* (secare), *hia* (mittere)¹³, *vaca* (vacare), *peka* (peccare), *sona* sive *sunā* (sonare), *suka*.

b, Adiuncto *e* quum aliae verborum stirpes finguntur, tum eae, quae apud Romanos alterius sunt, quae vocatur, declinationis, ut *fave* (favere), a quo ductum est *fō-ni* ex *fau-ni* ortum, *kane* (canere), *move* (movere), *muge* (mugire), *pere* (perdere), *ple* (plere), *uve*, *veie* (viere), *vige* (videre). Multorum quidem huius generis verborum *e* vocalis crebro, maxime in dialecto posteriorum aetate tabularum, in *i* transit, ut *tide* sive *dide* (decere)¹⁴, *habe* sive *habi* (habere), *here* sive *heri* (velle), *kage* sive *kagi* (calare sive potius calere, unde calendae ductae sunt, quod respondet Hebraeorum *kārā* et Graecorum *καλέιν*), *save* sive *savi* (fulminare)¹⁵, *sege* sive *segi* (sedere), *tade* sive *tadi* (tacere), *tene* sive *teni* (tenere), *turse* sive *tursi* (torrere).

c, *i* vocalis radici affigitur, ut *pari* (in *amparītu* et *amparihmū*) et *seri* (servare)¹⁶.

Huc etiam ea verba referenda sunt, quorum stirps consonante quidem terminatur, sed in praesenti et in formis ab eo ductis *i* addito augetur, ut pro *fak* (facere), de quo vid. §. 3., unde profecta sunt *fakust* et *fakurent*, in praesenti positum est *fasi*, quod apparet ex *fasia* (faciat) coniunctivo et *fasiu* (facere) infinitivo. Hoc quidem umbrica lingua cum latina congruit, differt autem ab ea, quod etiam in vocalem cadentes stirpes addita *i* vocali amplificantur. Nam ex *da* (dare) *a* in *u* mutato *tuvi* (tuve) fictum est, quod in antiquioribus tabulis invenitur, sive *dovi*, quod in inferioris aetatis tabulis, quae quidem stirps apud Umbros non reperitur nisi cum pur praepositione composita, ut *purtuvitu* (*purtuvetu*) sive *purdovitu*¹⁷.

13) Ehiato (VII. b. 2.), quod reddo ex verborum contextu latino emissos, ex *eh* praepositione et *hia* stirpe a sanscritico *hi* (mittere) ducta videtur esse compositum.

14) *Tidit* non, ut volunt Aufrecht. et Kirchhoff. (ling. umbr. monument. Vol. I. p. 33. et Vol. II. p. 404.), licet significat.

15) Aufrecht. et Kirchhoff., quum in ling. Umbr. monument. vol. II. p. 268. et 417. *sav* radicem eandem esse putarent, quam sanscriticam *sū* et graecam *δ-*(*ειν*), *savitu* umbricum latino nimbo reddiderunt; at ei interpretationi non solum obstat, quod iam antecedente nepitu ea notio expressa est, sed etiam, quod nihil est, quod ad sonitu, i. e. tonitruum sonitu, aptius addatur, quam fulmen. Videtur igitur stirps, a qua ortum est *savitu*, i. e. fulminum iactu, finitima esse ei stirpi, a qua repetendum est lituanicum *zaib-as* (fulmen).

16) Ab eadem radice hoc verbum umbricum, latinum *servare* graecumque *ἐρύειν* profecta sunt.

17) Non praeteriit me Buggium in act. eruditorum, quae Kuhn. edit. Volum. 6. p. 159. ab eadem radice *anovihimu* (VI. b. 49.), quod graeco *ἀνανέσθω* reddidit, ita duxisse, ut ex *an-dovi* assimilatione quadam *anovi* ortum esse diceret, pro quo *anovi* esset positum. Cui explicationi, quum *anovihimu* idem sit, quod *anovimu*, maxime *i* longum obstat. Vid. not. 19.

Conferenda ea est cum latina dandi verbi forma, a qua fluxit duim coniunctivus, qui item compositorum est, ut perduim, creduim sive creduam, adduam¹⁸⁾. Item ex sta (stare) Umbri stahi formaverunt, ut stahitu (stato), stahituto (stanto), staheren (stabunt), in quibus h ante i et e simili modo ex antecedente a vocali ortum est, ac v semivocalis in purtuvitu sive purtuvetu ante i et e ex antecedente u et in subocavu, quod in septima tabula legitur, ex eadem vocali sequente¹⁹⁾. Eadem eiusdem stirpis amplificatio non solum in osca lingua invenitur, in qua pro stahi stai positum est, cui rei argumento sunt stait (stat) in tabul. Agnon. b, 23. et staiet (stant) in cipp. Abell. 58., sed etiam, i vocali inter duas vocales in j semivocalem mutata, in lituanica, in qua stóju, itemque in lettica et slavica, ubi staju et stoja idem significant, quod sto Latinorum.

2, Consonantes radici aut inseruntur aut subiunguntur, et quidem

a, inseritur radici nasalis, quae apta est et accomodata ad sequentis consonantis naturam. Gutturale igitur n ante gutturalem inseritur, ut in ning (ningere), cuius verbi radicem n gutturali carere latino nivis ex nigvis nato intelligitur. Nul- lum autem exstat exemplum neque labialis m ante labialem, neque dentalis n ante dentalem, neque eius n, quod ab Indis appellatur anusvara, ante spirans h, sibilantes semivocalesque litteras inserti.

b, Deinde extrema radix consonante augetur, ut sa radici, a qua manavit graecum σάος (σῶς), in umbrica latinaque lingua l additum est, cuius rei testimonium est sal-vo (salvus) adiectivum²⁰⁾. Item par (trajicere) radici in umbrica latinaque lingua t suffigitur, ex qua stirpe a vocali aucta purta sive porta (portare) fluxit.

3, Syllaba addita radix augetur, et quidem

a, reduplicatione, quae vocatur, veluti a da (dare) profectum est non solum tega (dersa, dirsa), a quo ortum est ateqafust (andersafust, andirsafust), i. e. circumdederit, circumtulit, lustraverit, sed etiam teq (ders, dirs)²¹⁾,

18) Haec dandi verbi forma latina ut ab umbrica illo differt, quod nulla littera aucta est aut amplificata, sic hoc eum ea congruit, quod utriusque a in u est mutatum. Errant igitur Aufrecht. et Kirchhoff. (ling. Umbr. monument. Vol. II. p. 171.), quod ab iis, quae in eiusdem libri Vol. I. p. 63. recte dixerunt, discrepantes du-im latini u vocalem ex antiquiore av, pro quo Umbri uv sive ov posuissent, ortum esse contenderunt.

19) In stahi sive stahe stirpe h non, ut ait Buggius in act. eruditorum, quae Kuhn. edit, Volum. 5. p. 7., ad productionem antecedentis vocalis significandam positum est, sed ad spiritum, qui re vera auribus percipiebatur, exprimendum. Neque id, ut volunt Aufrecht. et Kirchhoff. ling. umbr. monument. Vol. I. p. 79., ex j hiatus vitandi causa inserto ortum est; nam, quum in lituanica, lettica, slavica huius verbi forma ex i radici addito j natum sit, in umbrica h ante i positi alia sit causa necesse est. I autem, quod in stahi et tuvi sive dovi stirpibus invenitur, non longum est, id quod Aufrecht. et Kirchhoff. de illo ling. umbr. monument. Vol. I. p. 26., 79., 140., de hoc Vol. I. p. 142. dicunt, sed breve, quod eiusdem est generis, cuius i in fašia et fašiu.

20) Cum graeco σάος Umbrorum Romanorumque sal-vo conferendum est, non, ut fieri solet, cum sanscritico sárva (totus), quod ab eadem quidem radice profectum est, aut cum graeco οἶλος (= ὀλος), quibus Oscorum et Romanorum sollus Umbrorumque sevo respondet.

21) Quod Aufrecht. et Kirchhoff. ling. umbr. monument. vol. II. p. 292. tega (dersa, dirsa) stirpem a teq (ders, dirs) ductam esse dicunt, ego vero neutram a neutra, sed utramque a da radice ortam esse existimo.

quo modo ea stirps in umbrica lingua aliter quidem atque in latina, sed aequae atque in sanscritica et graeca, in praesenti aucta est. Nam post praemissae syllabae vocalem in eo pariter atque in futur. exact. *dersicust* (dixerit) et *dersicurent* (dixerint) radices *d* littera in propriam Umbrorum sibilantem, quae in antiquioribus tabulis *q* nota, in posterioribus autem *rs* litteris exprimitur, versa est.

b, Radici *nī* syllaba additur, sicut in *persnī* sive *pesnī* (*precari*)²², quocum conferendum est Romanorum *frūni-sci*, quod quum ex *frug-ni-sci* ortum esse in *frunītus* adiectivo liqueat, aliter se habet atque *ap-isci*, *experg-isci*, *min-isci*, *nanc-isci*, *obliv-isci*, *pac-isci*, *ulc-isci*. Comparanda cum eo sunt etiam noni ordinis verba sanscritica, quorum radici item *nī* syllaba addita est, et graeca verba in *νῆμι* cadentia.

§. 3.

B. De verbis derivatis.

Primitivis verbis opposita sunt derivata (*παράγωγά*), quae aut a verbis sunt ducta aut a nominibus. Et

1, horum quidem genus dividitur in causativa, desiderativa, frequentativa vel intensiva, inchoativa.

a, Causativa primum reduplicatione, quae dicitur, ex immediativis finguntur, ut ex *sta* (*stare*) *sest* sive *sist* (*sistere*); deinde addita *p* littera, nam ut in sanscrita lingua a *sthā* (*stare*) oritur *sthap-ajā-mi* (*sisto*), sic in umbrica et latina ex *sta* (*stare*) nascitur *step* sive *stip*, a quo causativo profectum est Latinorum adiectivum *stipulo* et Umbrorum *steplo* sive *stiplo* (*firmus*), a quo ductum est verbum nominale *stepla* sive *stipla* (*stipulari*). Tum gutturali tenui Umbri eodem modo, quo Romani, usi sunt ad *fak* causativum ex *fa* (*splendere, apparere*) radice derivandum, non, ut alii volunt, ex *dhā* sanscritico, aut ex *fu*, ex qua quidem radice umbrica *fei*

22) Quod ab Aufrecht. et Kirchhoff. ling. umbr. monument. Vol. I. p. 74. et 143., Vol. II. p. 28. et 413. dictum est, *pers-nī*, quum *persklum* ab eo ducendum sit, ex *persk-nī* ortum esse, id non assentior. Primum enim *persk*, a quo profecta sunt *peperscust* et *persklum*, non idem declarare, quod *pers-nī*, a quo flexum est *persnimu*, certissimum est. Deinde ex eo, quod verbum, cuius est *persnimu* (*precare*) imperativus, sanscritico *pratsch* (*rogare*), zendico *pērēc* latinoque *precari* respondet, non sequitur, ut etiam umbrici huius verbi stirps primo gutturali terminata sit. Nam quum non liceat, quae cuiusque linguae sint radices, ex propinquis linguis quaerere, sed quam quaeque lingua sequatur rationem, in radicibus eius definiendis spectare necesse sit (de qua re vid. Lepsius dissertat. de palaeograph. p. 52. et 83.), tum Aufrecht et Kirchhoff. ling. umbric. monument. Vol. II. p. 28. negantibus fieri posse, ut *pratsch* stirpis palatale elementum *tseh* gutturali natura omni exuta nudo *s* reddatur, id obstat, quod ipsi de abiecta gutturali in eiusdem libri Vol. II. p. 180. dixerunt. Etenim si non eadem ratione, at simili in umbrico *destru* (*dextero*) cum sanscritico *dakschina*, graeco *δεξιτερός*, romano *dexter*, gothico *taihsvō* comparato pro gutturali cum *s* coniuncta merum *s* positum est. Adde *sestentasiaru* (III. 2.), i. e. sextantiarum. Iisdem in *persnimu* propter nimis multarum consonantium concursum *k* excidisse ling. umbr. monum. Vol. I. p. 74. et Vol. II. p. 28. putantibus opponi potest, quot concurrant consonantes in *persklum*, tot in *persnimu* concurrere, *kn* autem litteras in umbrica lingua, ut in *aknu* et *sevakne*, non raro esse connexas.

- sive *fe*²³) ortum est, quod idem, quod *fak*, declarat. Respondet id quidem sanscritico *bhāvajami*, quod a *bhū* est derivatum, sed aliter atque illud videtur esse formatum, nam quae sunt posita exempla *v* litterae gutturali aut gutturalis *v* littera intra linguae latinae fines mutatae, ut *fivere*, quod idem significat, quod *figere*, *fluere* et *fluvius* cum *fluxi*, *fluxum*, *fluctus*, *vivere* cum *vixi*, *victum*, *nivis* genitivus cum *nix* nominativo, *connivere* cum *nicere*, *nictare*, *connixi* comparatum, ex iis omnibus non id efficitur, tam propinqua cognatione hanc litteram illam attingere, ut haec pro illa, illa pro hac poni potuerit, sed extritam esse ante *v* gutturalem. Cf. Corssen. de ling. latinae pronuntiatione, vocalismo, accentu. Vol. I. p. 134. Quae autem allata sunt exempla, ut pro *w* sanscritico latinam gutturalem poni appareret, ea incertiora sunt, quam quibus probari possit nihil omnino interesse inter *bhāv-ajami* sanscriticum et *fāc-io* latinum. Iam vid. quae de eius etymo et de *face* atque *facie* huc referendis disputavit A. Goebel in quaestion. etymolog. Conitz. 1861. p. 14.
- b. Desiderativorum (*ἐφελκυστικῶν*) umbricorum formatio eadem est, quae sanscriticorum. Nam ut in sanscrita lingua *s* littera ipsi radici affixa desiderativa formantur, sic in umbrica *viq* (*videre*) radici *s* addito *veqs* (*visere*) ortum est sive *ves*, quae altera pars est compositi *re-ves-tu* (*revisito*).
- c. Frequentativorum sive Intensivorum (*ἐπιτακτικῶν*) formandorum ratio videtur esse triplex. Primum enim ea ab ipso primitivi participio perf. passiv. ducuntur, ut *eta* (*itare*) ab *e* sive *i* (*ire*) stirpis participio pf. Etiam *plōta* sive *plohota* (*inundare*) a *plō* ortum, quae radix umbrica eadem est, quae sanscritica *plu* (*fluere*)²⁴), et *pelsa* huc videntur esse referenda. Deinde ea ita syl-

23) *Fe* radix, a qua apud Latinos manaverunt *fētus* participium, *fēcundus* et *fēlix* adiectiva, *fēmina*, *fēnus*, *fētus* substantiva, alia, eadem habenda est, a qua apud Umbros fluxerunt *fētū* sive *feitu* (*facito*) et *feia* (*faciat*), nam etiamsi apud illos peculiaris gignendi notio ei subiecta est, apud hos autem idem ea, quod *fak* radice, declaratur, haec tamen differentia, quae est posita in angustiore et in latiore significatione, non tanta est, ut latinam illam radicem eandem esse, quam hanc umbricam, recte possis negare. Aufrecht. quidem et Kirchhoff, quum in antiquorum tabularum dialecto ubicunque ei legeretur, id pro *e* vel *i* longo ad productionem significandam positum esse (ling. Umbr. monument. Vol. II. p. 126. et 127.) negarent, *fetu* sive *feitu* et *feia* a faciendi verbo ita duxerunt, ut extrita gutturali aut *fai-tu* primo in *fai-tu*, postea in *fei-tu* sive *fe-tu* (ling. Umbr. monument. Vol. I. p. 30. et Vol. II. p. 406.), aut *fac-tu* in *fai-tu* sive *fe-tu* (ling. Umbr. monument. Vol. II. p. 127.) verum esse dicerent. At duae res huic explicationi repugnant; nam primum, etiamsi *feitu* antiquius habendum sit quam *fetu*, aequè ac *teitu* sive *deitu* (*dicito*) imperativi ei diphthongus antiquior est quam *i* longum, quod in *dersieust* (*dixerit*) et *dersieurent* (*dixerint*) invenitur, inde tamen non licet concludere, exterminata gutturali, ut *teitu* ex *teiktu*, sic *feitu* ex *fai-tu* aut adeo *fac-tu* ortum esse; nihil enim fuisset, si re vera gutturalis huius verbi esset extrita, cur a vocalis immutaretur. Deinde, si *feia* a faciendi verbo esset ducendum, permirum sane esset praeter hoc etiam *fāsia* inveniri, quam rem, etsi Aufrecht. et Kirchhoff. (ling. umbric. monument. Vol. I. p. 74.) in hac opinione sunt, miraculo vix eo eximas, quod *fāsia* in secunda tabula legitur, *feia* autem in quinta, quam posteriore aetate inscriptam esse ex iis, quae propria sunt eius dialecti, intelligitur.

24) Non est, quod Aufrechtii et Kirchhoffii sententiam sequamur, qui ling. Umbr. monu-

labis primitivi participio pf. pass. additis finguntur, ut statita (subsistere) a standi verbo derivatum. Tum quod Romani faciunt, ut ipsi radici ita syllabas annectant, id etiam umbricum habendum est. si quidem in tugsta, id quod insolito qst consonantium concursu videtur indicari, inter s et t i vocalis excidit.

d, In Inchoativis numeranda est fui (fieri) stirps, quae est orla ex fu (esse) radice i (ire) radice amplificata, ita ut Umbrorum fuiu, quod Latinorum est fio, proprie significet: venio in vitam. Cuius verbi duae exstant formae, fuieſt (V. a, 9.)²⁵⁾, i. e. fiet, et fuia (III. a, 1.), i. e. fiat, quarum i stirpis, non terminationis esse apparet. Latinorum autem fio ex fuio concrevisse non solum ex i vocalis productione intelligitur, sed etiam ex imperfecti coniunctivo, cuius i pro u positum esse fi-erem cum cup-erem collato pateat.

2, Nominalia apud Umbros aeque atque apud Latinos aut a substantivis, aut ab adiectivis abiecta eorum littera extrema derivata sunt, ita ut ex ea non pendeat, qua vocali ea terminentur aut quo modo declinentur. Atque

a, a substantivis derivantur ea addita i vocali, ut stahmī (templi fines verbis notare) a stahmo (templum), aut, quae derivatio frequentata est, a vocali affixa, ut dersna (cenare) a desna (cena), termna (terminare) a termno (terminus), tudera (limitare) a tuder (limes), prakā a prak, puqa sive pursa, quod invenitur in composito a-tre-puqatu (circum tripodato), a puq sive purs (pes), froda (fraudare), a quo declinatum est frosetom, viſla, quod exstat

ment. Vol. I. p. 64. plōta ab ipsa radice sanscritica plū ita duxerunt, ut plavita primo extrito i in plauta, deinde in plōta transisse dicerent.

- 25) Aufrecht. et Kirchhoff. fuieſt a fu stirpe ducentes ling. Umbr. monument. Vol. I. p. 57. 82. 103. 143. et Vol. II. p. 164. 320. 407. erit, eiusdem autem voluminis p. 335. fuerit significare volunt. At primum, si a fu stirpe fuieſt descenderet, mirum esset i, quod praecedat inclinamentum futuri. Quod quum in est exitum habeat, siquidem i, quod in habieſt et eius generis futuris invenitur, stirpis est, non terminationis, improbandum est, quod Aufrecht. et Kirchhoff. ling. Umbr. monument. Vol. II. p. 320. et 366. sumpserunt, i vocalem, quamquam nota esset futuri I., tamen in uno fuieſt superare. Non minus mirabile est i, quod in fuia ante finem positum est, si a fu stirpe id ducitur, ut duxerunt Aufrecht. et Kirchhoff. (ling. Umbr. monument. Vol. I. p. 143. et Vol. II. p. 320. 366. 407.) ita secum pugnant, ut id Vol. I. p. 57. 141. 143. latino fuat sive sit, at Vol. I. p. 82. et Vol. II. p. 366. latino fiat reddant; etenim in verbis, quorum stirps in a et in e desinit, hac coniunctivi nota Umbri utuntur, in ceteris non item. Deinde quamquam praeter faſia (faciat) etiam feia (faciat) invenitur, tamen esset, quod miraremur, si ad exprimendam notionem, qua nulla est simplicior, duorum verborum idem significantium, es et fu, coniunctivo praesentis eodem fere tempore Umbri uterentur. Hae causae sunt, cur non ad fu stirpem fuieſt et fuia referamus. Recte iam Lanzius (Sagg. di ling. Etrusc. Vol. II. p. 705.) fuieſt latino fiet reddidit, nec minus recte Grotefend., multo antequam de lingua umbrica quaereret, ling. latin. grammat. Vol. II. p. 187., id quod probavit Pott. quaestion. etymologic. Vol. I. p. 217., fio ex fuio factum esse demonstravit. Idem fuia latinum esse fiat, Rudiment. ling. Umbric. Partic. VII. 18. et 25. recte dixit et fuieſt, quamquam eiusdem libri Partic. II. 30. latino factum est et Partic. VII. 1. latino factum erit perperam reddidit, tamen eius esse verbi umbrici, quod cum latino fio congrueret, Partic. II. 30. et Partic. VII. 4. verissime posuit. Eandem explanationem nuper H. Ebel. cum ea, quae propria est eius, subtilitate in act. eruditorum, quae Kuhn. edit, Vol. 5. p. 412. et 413. repetivit.

in composito pre-viśla-tu, a viślo, vepura a vepur, cuius ablativ. plural. V. a, 11. legitur.

Huc referimus decomposita, quae vocantur, (παράσύνθετα), sub-oka (suppliciter invocare) a sub-ok (invocatio), quod pro sub-vok positum est, derivatum et quae videntur descendere a substantivis a radice additis io litteris ductis, an-zeria sive an-seria (observare) et kum-pifia sive com-bifia (conspicere)²⁶⁾.

- b, Ab adiectivis addita a vocali verba derivata sunt, ut nara (narrare), quod pro gnara positum est, a gnaro (gnarus), ita ut proprie significet: efficere, ut aliquis rem aliquam cognoscat, similiter ac graecum αἶδω sive potius ἀφείδω a radice *Fiδ* (noscere) ductum, de quo praeclare disseruit A. Goebel in actorum, quae Mützell. edit, volum. anno 1860. emiss. p. 419—422. Adde stepla sive stipla (stipulari) a steplo sive stiplo (firmus) et peha sive piha sive peiha (piare) a pēho (pius) derivata, etiam decompositum aq-putra sive aq-butra (arbitrari) ab aq-but-ro (arbitrator) ductum.

Cum Latinorum verbis in igare exeuntibus, ut clarigare, levigare, purigare conferendum est Umbrorum kunika sive conega, nisi prior eius pars est praepositio kum. Nullo autem modo huc referre licet vestika.

26) Pif sive bif radix umbrica non est conferenda, ut collata est a S. Buggio in act. eruditorum, quae Kuhn. edit, Vol. 3. p. 40. cum zendica budh (videre), sanscritica budh (scire, cognoscere), graeca *πνθ*, sed cum *πῖπ* (oculos circumferre, circumspicere, speculari), a qua radice graeca orta sunt *πίπας*, quod apud Hesychium legitur, et quod idem significat *δ-πίπης*, et composita *γυναικο-πίπης*, *οἶνο-πίπης*, *παιδο-πίπης*, *παρθενο-πίπης*, *πυρρο-πίπης*. Ab eadem radice praeposito *ο δ-πιπτεύω* ductum est. Cf. quae de ea disputavit A. Goebel in actorum, quae Mützell. edit, volum. anno 1860. emiss. p. 50.

